

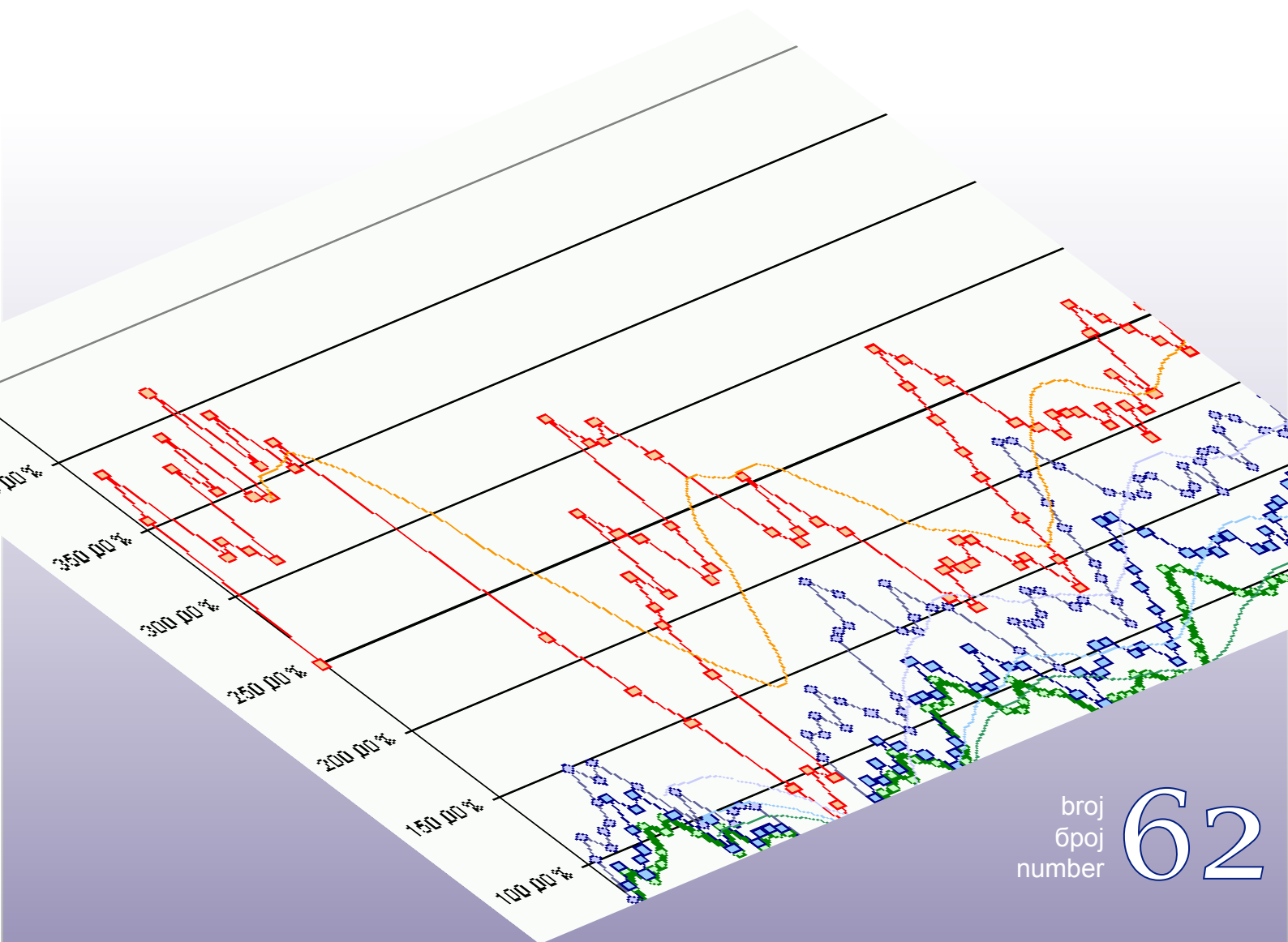
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за indirektno-
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
број
number **62**

Uz ovaj broj

Treći kvartal 2010.g. donio je porast naplaćenih prihoda od indirektnih poreza. Neto efekti za razdoblje od osam mjeseci iznose 231 mil KM. Grubo poređenje sa godišnjom kontervativnom projekcijom rasta prihoda od indirektnih poreza koje je izradilo Odjeljenje za makroekonomsku analizu u aprilu 2010.g. ukazuje na pozitivne trendove, koji ukoliko se nastave i u četvrtom kvartalu, mogu donijeti više prihoda od planiranih. Dublja analiza strukture efekata pokazuje da je porast neto prihoda u najvećoj mjeri rezultat promjene politike akciza. Raspored efekata nije ravnomjeran tokom cijele godine zbog činjenice da je novi Zakon o akcizama stupio na snagu 1.7.2009. Iz tog razloga u prvih šest mjeseci su se ispoljili efekti uvođenja dodatne putarine na derivate za izgradnju autoputeva i efekti uvođenja posebne akcize i njeno povećanje 1.1.2010. (ukupno 0,30 KM/pak), dok se u drugom polugodištu očekuju samo efekti koji su rezultat drugog povećanja posebne akcize od 1.1.2010. (0,15 KM). Porast prihoda od akciza i porast prihoda od putarine odbacuju i dodatni iznos PDV-a, budući da akcize i putarine ulaze u osnovicu za obračun PDV-a. Iz ovog izračuna proizilazi da bi bez novog Zakona o akcizama ukupan pozitivni neto efekat rasta ekonomije i potrošnje na prihode za osam mjeseci 2010.g, uz planirano smanjenje carinskih stopa zbog primjene Sporazuma sa EU, u odnosu na isto razdoblje 2009.g. iznosio oko 43 mil KM.

U ovom broju Biltena dajemo drugi dio članka koji je vezan za metodologije planiranja javnih prihoda i najbolje međunarodne prakse koje mogu pomoći domaćim fiskalnim vlastima na svim nivoima uprave u koncipiranju realističnog budžeta.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Naplata prihoda od indirektnih poreza: januar – avgust 2010	2
Višegodišnje planiranje prihoda i rashoda – značaj, uloga, domaća i međunarodna praksa, II dio	7
Iz aktivnosti Odjeljenja	11
Konsolidovani izvještaji: JR, BiH, entiteti, I-VIII 2010.g.	12
Konsolidovani izvještaji: Kantoni	14

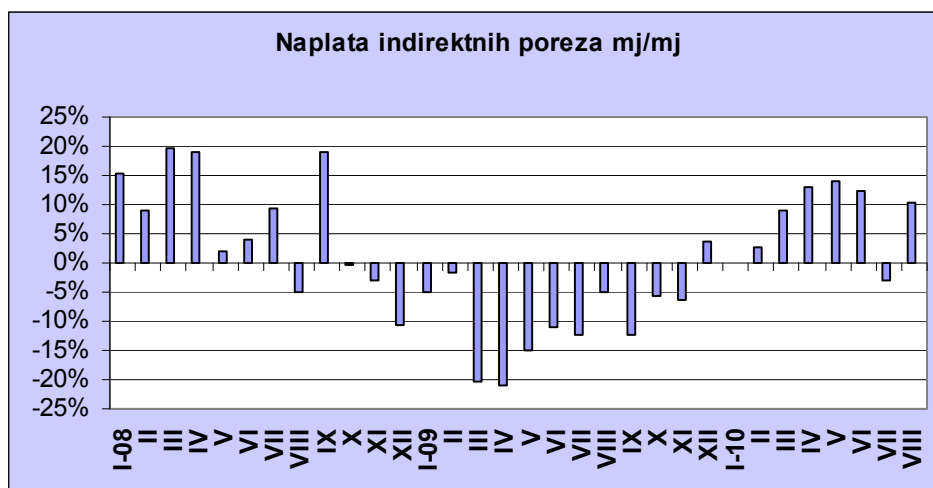
tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT saradnik

Naplata prihoda od indirektnih poreza: januar – avgust 2010

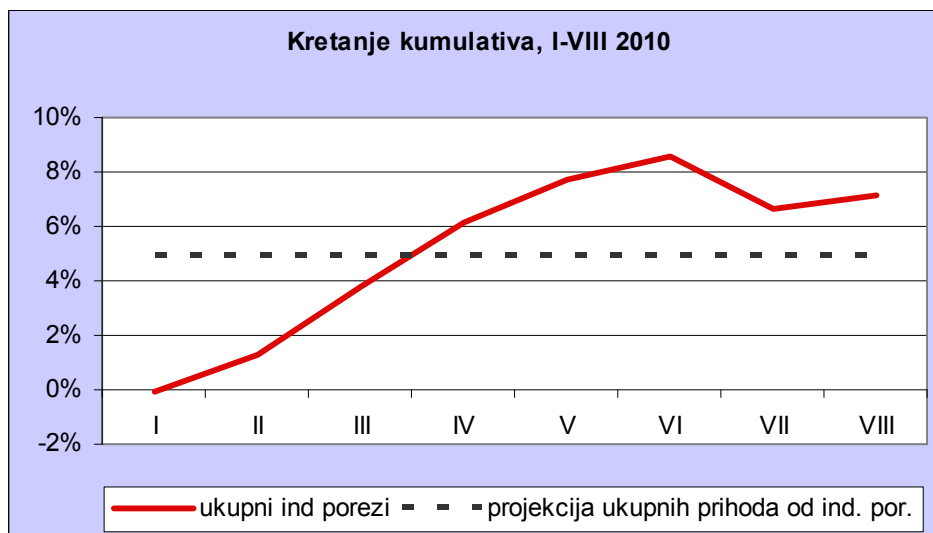
(pripremila: dr.sc. Dinka Antić)

UKUPNI PRIHODI

Prema preliminarnom izvještaju UNO naplata neto prihoda od indirektnih poreza za osam mjeseci 2010. u odnosu na isto razdoblje 2009. je veća za 7,87%. Navedeni procenti rasta uključuje i neusklađene prihode¹ u iznosu od 26,575 mil KM. Nakon loše mjesečne naplate u julu u avgustu je došlo do snažnog rasta od 11,88% u odnosu na avgust 2009.g. (Grafikon 1), što je rezultiralo blagim rastom kumulativa na nivou osam mjeseci (Grafikon 2).

Grafikon 1

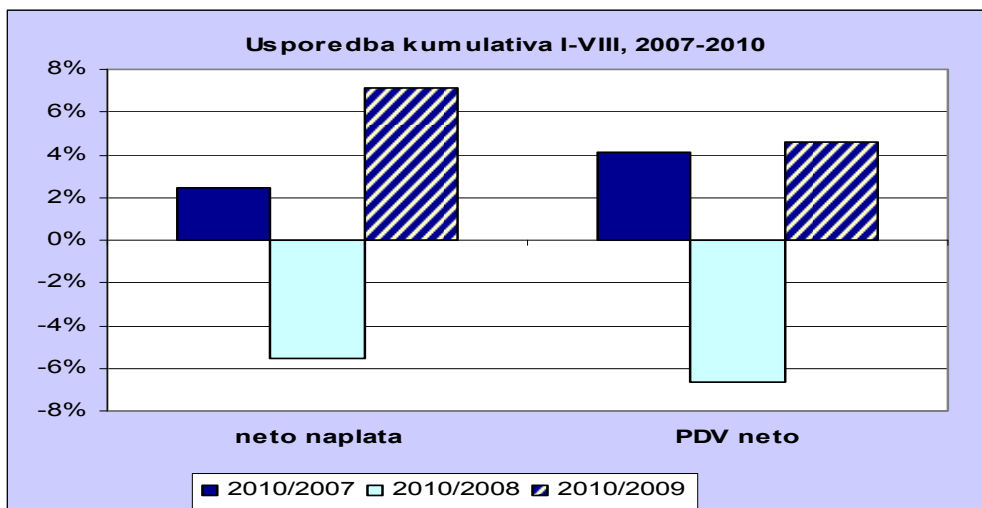

Grafikon 2

Navedeni procent rasta kumulativa uključuje i prihode od dodatne putarine. Po odbitku dodatne putarine rast prihoda od indirektnih poreza za osam mjeseci 2010.g. iznosi 5,93%.

¹ Neusklađeni prihodi podrazumijevaju naplaćene prihode koji nisu mogli biti „upareni“ sa odgovarajućim prijavama i deklaracijama koje su evidentirane u ostalim modulima IT sistema UNO (PDV, akcize,...).

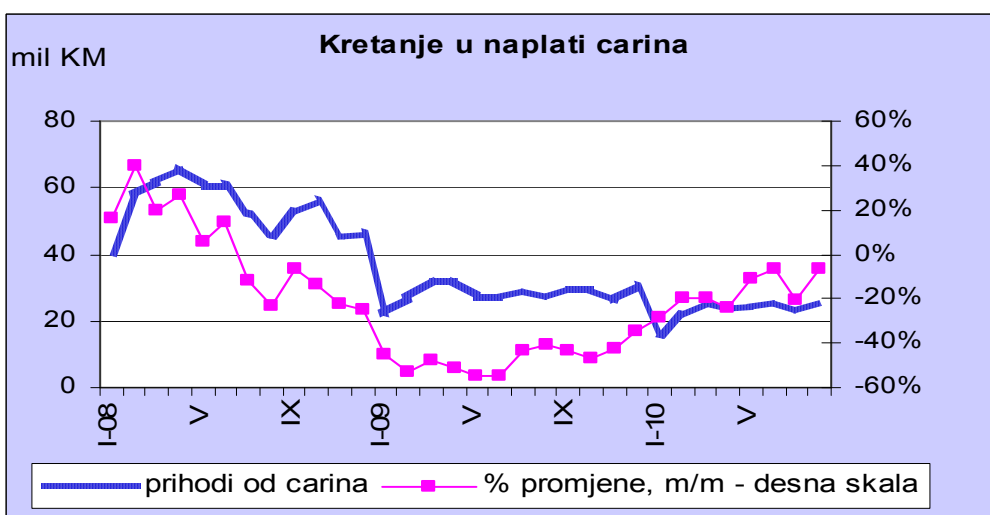
Poredeći kumulativnu naplatu prihoda od indirektnih poreza i posebno neto PDV-a za osam mjeseci 2010. sa istim razdobljem 2007-2009 može se zaključiti da je naplata prihoda od indirektnih poreza, čak i sa dodatnim prihodima od akciza na duhan i putarine, još uvijek značajno ispod naplate u istom razdoblju 2008.g. (Grafikon 3). No, ipak je evidentan pozitivni pomak u odnosu na prethodne mjesece, pogotovo kod PDV-a, čije kretanje, s obzirom da nije došlo do promjene politike PDV-a, u najboljoj mjeri oslikava trendove u ekonomiji i potrošnji u BiH.

Grafikon 3

Carine

Smanjenje prihoda od carine, očekivano zbog primjene Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, je blaže u odnosu na prethodne godine, budući da su carine u prethodne dvije godine značajno smanjene ili ukinute na veliki dio uvoza porijeklom iz EU.

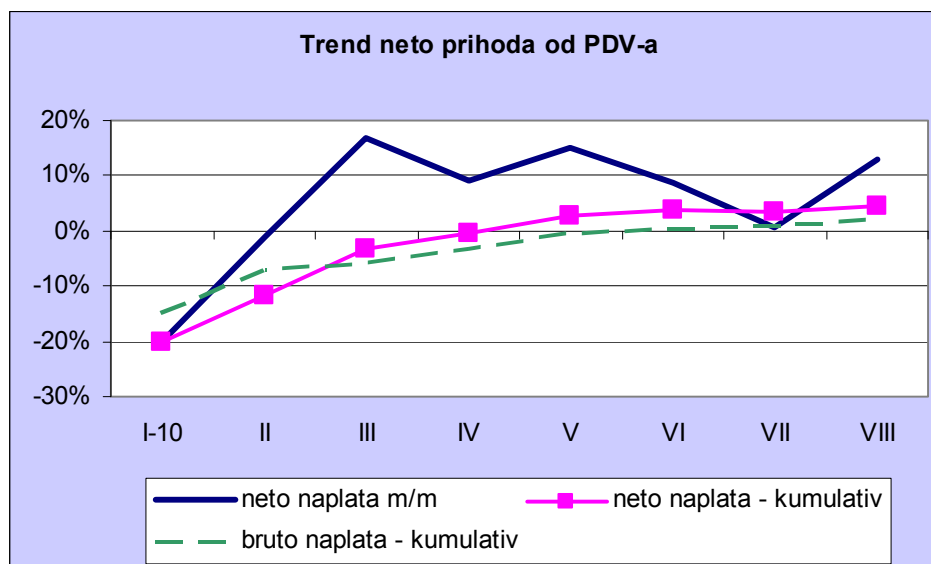

Grafikon 4

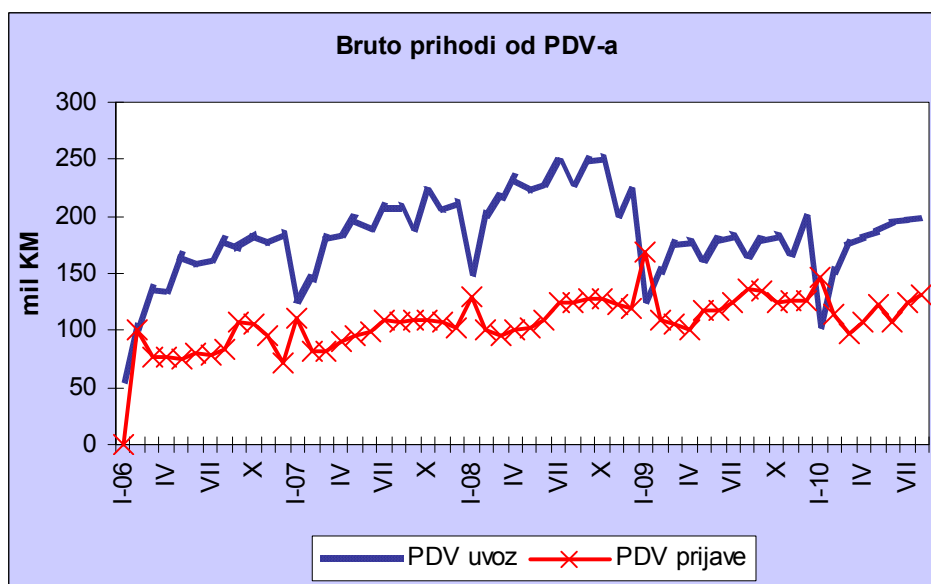
PDV

Prihodi od PDV-a snažno osciliraju u 2010.g. Nakon negativnog rasta u januaru, što odgovara sezonskoj shemi kretanja PDV-a, narednih prvih pet mjeseci je zabilježen snažan mjesečni rast,

poredeći sa kretanjima u istom mjesecu 2009.g. U julu je došlo do stagnacije, da bi ponovo u avgustu neto prihodi od PDV-a porasli za 13%. Imajući i vidu da neusklađeni prihodi uključuju i određeni iznos PDV-a stopa rasta je još veća. Rast bruto naplate PDV-a je nešto niži od rasta neto naplate PDV-a zbog manje isplaćenih povrata u 2010.g. u odnosu na 2009.g. (Grafikon 5).

Grafikon 5

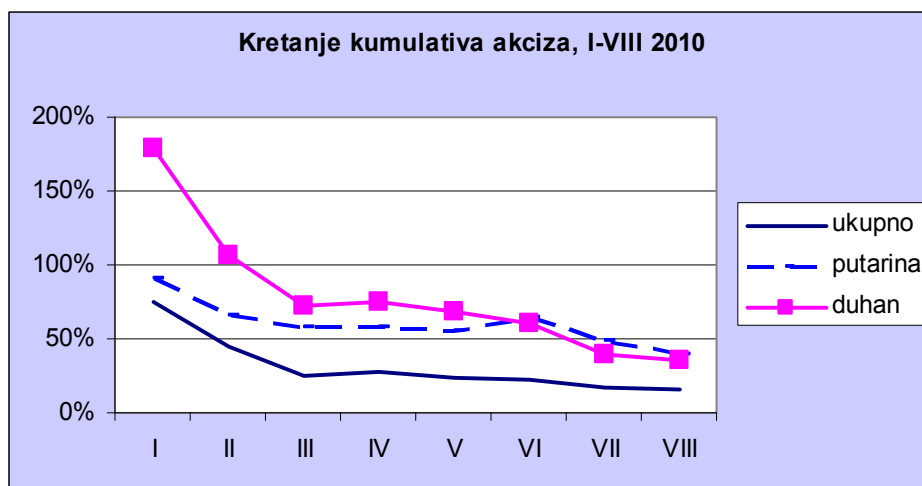

Grafikon 6

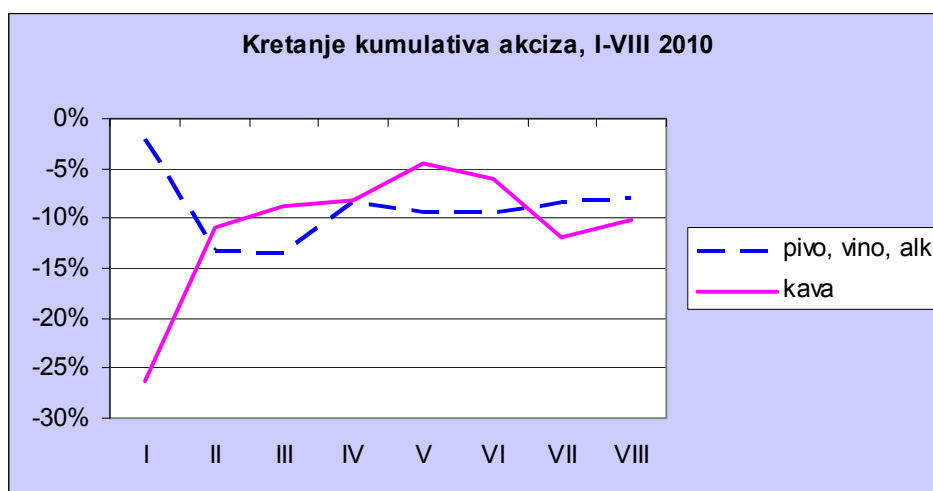
Globalna kriza je donijela drastičan pad ekonomskih aktivnosti i potrošnje, ali i uvoza, budući da većina privatne potrošnje u zemlji potječe iz uvoza. Takav zaokret je pomjerio strukturu bruto prihoda PDV-a u korist PDV-a koji se ubere u zemlji na osnovu prijave. U toku 2010.g. došlo je do blagog smanjenja udjela domaćeg PDV-a, ali još uvijek nedovoljno da bi se dostigla struktura prije krize. Mada bi se takav trend mogao smatrati pozitivnim u smislu okretanja ka domaćim dobavljačima zasigurno pravi razlog leži u niskom uvozu, kao rezultatu slabog rasta ekonomskih aktivnosti u zemlji i depresije potrošnje stanovništva (Grafikon 6).

Akcize i putarina

Ulaskom u drugo polugodište dolazi do očekivanog usporavanja kumulativnog rasta prihoda od akciza na duhan i putarine, a time i ukupnih prihoda od akciza. (Grafikon 7). Efekti uvođenja dodatne putarine od 0,10 KM / l za autoputeve bili ograničeni samo na prvo polugodište 2010, dok se kod prihoda od akciza na duhan još očekuju efekti porasta posebne akcize za 0,15 KM/pakovanju. Analizirajući naplatu akciza u avgustu 2010. primjećuje se značajan porast prihoda od akciza na derivate nafte i duhanske proizvode i nastavak lošeg trenda kod prihoda od akciza na kavu, alkohol i alkoholna pića, pivo, vino, i dr. (Grafikon 8).

Grafikon 7

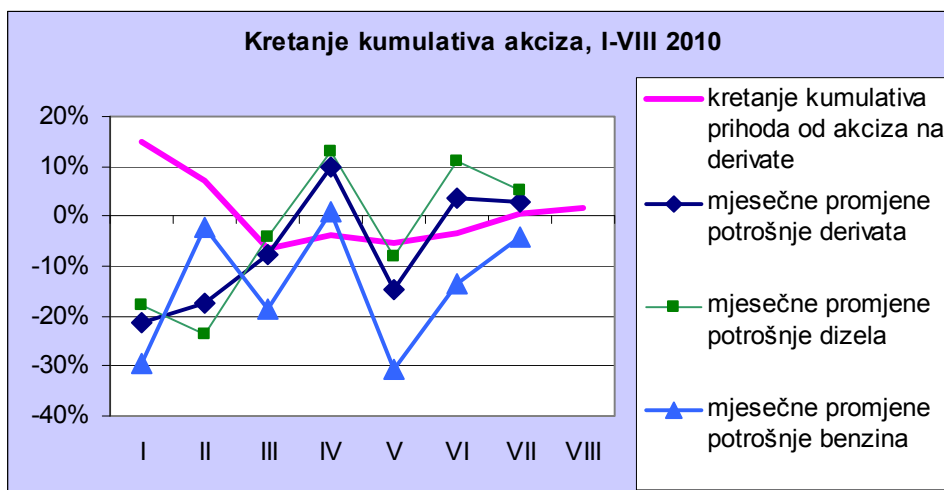
Grafikon 8

Iscrpljivanje efekata politike akciza na energente u drugom polugodištu omogućava sagledavanje realnog rasta ekonomije i potrošnje. Podaci o uvezenim i proizvedenim količinama derivata (dizela, benzina, lož-ulja) ukazuju da u posljednjih nekoliko mjeseci raste potrošnja derivata (uvezenih i proizvedenih)². Mjesečni rast potrošnje derivata u julu 2010.g u odnosu na juli 2009.g. iznosi 2,77%. Pri tome, rast količina dizela i teških ulja u julu iznosi 5,37% (Grafikon 9). Jedan od razloga za veću potražnju za dizelom može biti i nabava za predstojeću sezonu grijanja. Međutim,

² Napomena: zbirne kalkulacije derivata stavljenih u promet ne mogu biti precizne zbog kompleksnosti svođenja količina različitih vrsta derivata evidentiranih u različitim mjernim jedinicama (kg ili litar) na istu mjernu jedinicu.

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

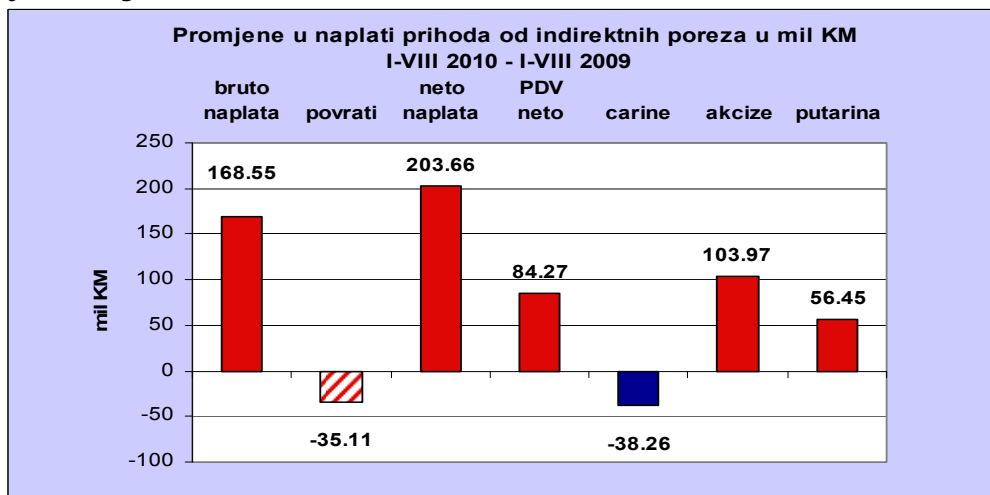
s obzirom da je efekat veće potražnje energenata za grijanje sezonskog karaktera i da se javlja svake godine, može se zaključiti da izlazak prihoda od akciza na derivate nafte iz negativne zone rasta predstavlja signal realnog rasta ekonomskih aktivnosti u zemlji. Rast prihoda od putarine u avgustu 2010. od cca 2,8% u odnosu na isti mjesec 2009. potvrđuje gore iznesene zaključke.

Grafikon 9

ZAKLJUČAK

Usporedbom nominalnih iznosa naplaćenih prihoda od indirektnih poreza u prvih osam mjeseci 2010.g. sa istim razdobljem 2009.g. može se zaključiti da od početka 2010. prihodi kontinuirano rastu. **Neto efekti za razdoblje iznose cca 231 mil KM.** Strukturu efekata čini cca 203,66 mil KM na usklađenim prihodima i 26,58 mil KM neusklađenih prihoda. Međutim, kada se nominalno povećanje prihoda u prvih osam mjeseci 2010. razloži na glavne vrste prihoda (Grafikon 10) tada postaje jasno da je porast neto prihoda u najvećoj mjeri rezultat promjene politike akciza. Porast prihoda od akciza i porast prihoda od putarine odbacuju i dodatni iznos PDV-a, budući da akcize i putarine ulaze u osnovicu za obračun PDV-a. Iz ovog izračuna proizilazi da bi bez novog Zakona o akcizama ukupan pozitivni neto efekat rasta ekonomije i potrošnje na prihode za osam mjeseci 2010.g, uz planirano smanjenje carinskih stopa zbog primjene Sporazuma sa EU, u odnosu na isto razdoblje 2009.g. iznosio cca 43 mil KM.

Grafikon 10

Višegodišnje planiranje prihoda i rashoda – značaj, uloga, domaća i međunarodna praksa – II dio

(Autor: Aleksandar Eskić, makroekonomista u Odjeljenju)

Uvod

Prilikom podnošenja zahtjeva za 'Stand-By' aranžman sa Međunarodnim monetarnim fondom sa sjedištem u Vašingtonu D.C., Sjedinjene Američke Države, pod tačkom 26 u Pismu namjere³ vlasti Bosne i Hercegovine su se obavezale na sveobuhvatne strukturalne reforme kako bi javne finansije vratile na put održivosti. Pod istom tačkom vlasti su se obavezale na uspostavljanje procedura za bolje višegodišnje planiranje prihoda i rashoda tj. razvoj srednjoročnog budžeta različitih nivoa vlasti.

Kao što smo kazali u prethodnom broju, razlikujemo dva osnovna metoda kada govorimo o predviđanju prihoda, a to su:

A. Kvalitativni: Oslanja se na prosuđivanje o budućim prihodima. Često se predviđanje prihoda smatra kao donošenje suda o tome. Ovaj metod podrazumijeva korištenje stručnog suda i iskustva, ali se malo oslanja na podatke. Prednosti podrazumijevaju jednostavnost i vremensku efikasnost. Opasnosti od primjene isključivo ovog pristupa nalaze se u željenom razmišljanju, političkom pritisku, nedavni događaji mogu imati uticaj na percepciju i sl.

B. Kvantitativni: Ova metoda se razlikuje od kvalitativne jer se prvenstveno oslanja na podatke, a ne na prosuđivanje. Prednosti proističu iz činjenice da je projekcija veoma nepristrasna i može se objektivno braniti. Nedostaci su što su potrebni brojni podaci i što analitičar mora da ima jasnu predstavu o svrsi, korištenim procedurama i eventualnim izmjenama politika koji predstavljaju tzv. strukturalne lomove.

Dvije glavne vrste metode predviđanja prihoda su: **predviđanje zasnovano na podacima uobličanim u vremenske serije (*time series*) i predviđanje na osnovu uzročnog metoda (*causal*).**

* **Predviđanje zasnovano na podacima uobličanih vremenskih serija (*time series forecasts*)** koristi podatke o kretanjima iz prethodnih godina (ili kvartala), kako bi se projektovani budući prihodi.

* **Predviđanje na osnovu uzročnog metoda (*causal forecasts*)** koristi ogroman obim podataka, više varijabli i kompleksne formule, kako bi se razvio statistički odnos između uzroka i posljedice, što se potom koristi za izradu projekcije prihoda.

Iz razloga što je glavna svrha predviđanja prihoda utvrđivanje kratkoročno raspoloživih sredstava, a usljed kompleksnosti predviđanja na osnovu uzročnog metoda, najpraktičnija metoda za male organizacione jedinice u Bosni i Hercegovini jeste metoda predviđanja prihoda zasnovana na podacima uobličanim u vremenske serije.

Čak i kada se koristi pristup orijentisan ka korišćenju podataka, kao što je predviđanje prihoda zasnovano na podacima uobličanim u vremenske serije, bitno je ustanoviti glavne varijable koje imaju uticaja na to da li se naplata prihoda nastavlja istim trendom iz prethodnih godina (trend povećanja ili smanjenja) i da li naplata prihoda nastavlja sa istom stopom rasta ili opadanja. Varijable pomažu analitičaru da predvidi promjenu u pogledu smjera i značajnosti promjene.

³ <http://www.imf.org/external/lang/bosnian/pubs/ft/scr/2009/cr09226b.pdf>, strana 55

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

U tom smislu, osnovna projekcija zasnovana na podacima uobličenim u vremenske serije, za koju se koriste samo istorijske prosječne stope rasta bi se mogla smatrati osnovnim (*baseline*) scenarijom predviđanja prihoda. Kako bi se postiglo sveobuhvatnije predviđanje prihoda, neophodno se uzdignuti iznad tog osnovnog scenarija. Kao rezultat, preporučuje se da se izračunaju dva dodatna slučaja/scenarija koristeći ukupan prosjek i prosjek po godinama, a zatim odabrati najvjerovatniju ili najrealniju procjenu.

Najjasnija metoda utvrđivanja najvjerovatnijeg scenarija jeste izrada grafikona sa pregledom primarnih varijabli, koje imaju uticaja na sve prihode. Spisak varijabli bi mogao da uvrsti podatke, kao što su podaci o stanovništvu, maloprodaji, građevinskim saglasnostima itd. Ove pretpostavke omogućavaju onima koji predviđaju budžet da ustanove trendove i promjene koje automatski daju upute za to koji način predviđanja prihoda predstavlja najvjerovatniji ili najrealniji «scenario» na kojem bi se trebao zasnivati budžet.

Tekst koji slijedi predstavlja nastavak odabranog metodološkog pristupa predviđanja prihoda objavljenom u prethodnom broju Biltena.

Korak 2 Izrada scenarija alternativnog predviđanja prihoda korišćenjem analize podataka uobličenih u vremenske serije

Nakon uspostavljanja solidne činjenične osnove za predviđanje prihoda, sljedeći korak se sastoji od utvrđivanja triju alternativnih scenarija za predviđanje prihoda. Na opštem koncepcijskom nivou postoje dvije glavne kategorije metoda predviđanja prihoda uz korišćenje podataka, a to su: model analize podataka uobličenih u vremenske serije i model predviđanja prihoda na osnovu uzročne metode.

Analiza podataka uobličenih u vremenske serije podrazumijeva da su ranija kretanja, koja se reflektuju u podacima, solidna osnova za ono što će se dogoditi ubuduće. Dodatno, postoje brojne metode za računanje uz korišćenje analize podataka uobličenih u vremenske serije. Ova metoda u kombinaciji sa prikupljenim informacijama u tabeli o varijablama je najtačniji način projektovanja prihoda. Prema tome, ovdje zagovaramo korišćenje metode analize podataka uobličenih u vremenske serije kao osnovu za predviđanje, i potom dalje prikupljanje informacija za donošenja odluke o predviđanju prihoda putem ključnih lokalnih i regionalnih ekonomskih i demografskih faktora, koji u značajnoj mjeri koreliraju sa predviđanjem prihoda.

Model predviđanja prihoda na osnovu uzročne metode projektuje iznose prihoda na bazi statističkih modela koji podrazumijevaju veliki obim podataka. Uzročna metoda uključuje uspostavljanje statističkih uzroka i efekata odnosa između ključnih varijabli i prihoda koji se projektuju. Na primjer, što se tiče korištenja velikog obima podataka, za uzročni model se mogu koristiti podaci o zaposlenosti, realnom dohotku i inflaciji za projektovanje iznosa prometa u maloprodaji. Usljed potrebe za velikim obimom podataka za građenje kompjuterskog modela i usljed kompleksnosti primjene statističkih metoda, uzročna metoda ne pruža dodatnu vrijednost u smislu tačnosti u donosu na analizu podataka uobličenih u vremenske serije (i osvrt na kretanja ključnih varijabli).

Kao rezultat, ovdje zagovaramo korištenje triju varijacija o prosjecima vremenskih serija. Svrha korišćenja triju formula jeste da se napravi višestruki scenarij koji odražava različite stope rasta koje postaju osnova za odabir, uz informacije o ključnim ekonomskim varijablama. Svaka od tri projekcije je zasnovana na postupku koji se sastoji od dva koraka: 1) računanje prosječnog rasta iz ranijeg perioda i 2) korišćenje tog prosjeka za računanje kod predviđanje prihoda za projekciju za narednu godinu, zasnovano na indeksu. Tri formule za računanje prosjeka za predviđanje na osnovu korišćenja podataka uobličenih u vremenske serije su sljedeće:

- a) Stopa rasat za sve godine:** Ovom metodom se obračunava godišnji prosjek na osnovu razlika u prihodima od prve do posljednje godine perioda za koji su prikupljeni podaci. Nakon što se izračuna, prosjek se koristi kao indeks za projektovanje prihoda za narednu godinu. Prednost ovakvog računanja jeste da se dobije porast za dugoročniji period i prema tome naglasak se stavlja na dugoročnu projekciju određenog prihoda. Mana je što se jednaka težina daje svakom faktoru u određenom vremenskom periodu i prema tome veći se naglasak može staviti na stariji faktor, a možda se neće staviti dovoljan naglasak na posljednje trendove.
- b) Stopa rasta iz godine u godinu:** Ovom metodom se obračunava stopa rasta ili pada na godišnjoj osnovi. Kada je predviđanje prihoda zasnovano na kretanjima iz godine u godinu, izuzetno se velik naglasak stavlja na posljednje fluktuacije. Kao rezultat, glavna prednost ove metode jeste slikovito prikazivanje nastavka posljednjih kretanja, ali ne dobija se dugoročna perspektiva prihoda.
- c) Prosjek pokretne stope rasta:** Pokretni prosjek se obračunava za manji broj godina nego što je to slučaj sa rastom u svim posmatranim godinama, ali podrazumijeva više od jedne godine, kao u slučaju stope iz godine u godinu. Kao posljedica toga, pokretni prosjek često pruža sveobuhvatniji uvid u ispoljenu tendenciju, koji se odražava u višegodišnjim obračunima, a i dalje se naglasak stavlja na posljednje trendove. Metoda analize podataka uobličjenih u vremenske serije uključuje više od jedne godine za računanje prosjeka, zato je i manje naklonjena izrazitim fluktuacijama koje se odražavaju u stopi rasta iz godine u godinu. Izbor broja godina koje se posmatraju za pokretni prosjek zavisi od ukupnog broja godina za koje postoje podaci.

Iako postoje brojne druge metode predviđanja prihoda na osnovu korištenja podataka uobličjenih u vremenske serije, jedinstven cilj ovakve metodologije predviđanja prihoda jeste da se obezbijedi nekoliko scenarija ili slučajeva na osnovu istorijskih kretanja ili trendova, od kojih se može odabrati jedan.

Korak 3 Donošenje odluka na osnovu informacija o procjeni prihoda za budžet analiziranjem kretanja ili trendova temeljnih varijabli

Izbor o tome koju projekciju prihoda uvrstiti u budžet trebao bi biti zasnovan na analizi ključnih varijabli i trendova. Osvrtanjem na ključne varijable na ovaj način se dobija i stručni sud od strane budžetskih službenika, a i uzrok efekta odnosa sa lokalnim ekonomskim faktorima, dok i dalje ostaje ukorijenjena moć podataka i kretanja iz ranijeg perioda, što treba nastaviti da pruža informacije i u buduće putem analize podataka uobličjenih u vremenske serije.

Konkretnije, nakon što se obezbijedi analiza podataka uobličjenih u vremenske serije i tri scenarija zasnovana na kretanjima ili trendovima iz prethodnih godina, izbor o tome koji scenario koristiti bi trebalo da bude zasnovan na podacima i informacijama o kretanju ili ispoljenim tendencijama. Radi ilustracije, recimo da se pokušava odabrati između tri stope rasta poreza na dohodak od 4% (na osnovu prosjeka za sve posmatrane godine), 2.5% (od pokretnog prosjeka) i 0.5% (od prosjeka iz godine u godinu). Ustanoviti ključne varijable koje se odnose na porez na dohodak bi bio prvi korak za izbor određenog scenarija kada govorimo o prihodu po osnovu poreza na dohodak. Može se procijeniti da su glavne varijable koje imaju uticaj na dohodak i prihode od poreza na dohodak broj zaposlenih, stopa i/ili politika oporezivanja dohotka, prosječan dohodak, inflacija, stopa rasta ekonomije itd. Ne bi trebalo biti teško ustanoviti koje varijable treba uzeti u razmatranje ukoliko su jasno identifikovane u procesu dinamike prihoda.

U tom smislu, ukoliko su posljednja kretanja stope rasta broja zaposlenih između 1-2%, što je suprostavljeno ranijim kretanjima od 3% u prethodnim godinama koje se posmatraju u analizi i

ukoliko stopa rasta dohotka iznosi 2%, analitičar bi u tom slučaju bio upućen da odabere stopu rasta prihoda poreza na dohodak od 2-3% za narednu godinu. Odabir predviđenog iznosa prihoda se stoga zasniva na analizi ranijih kretanja ili trendova, ali i uz dosta informacija o drugim ekonomskim i demografskim kretanjima koji odražavaju stanje u zajednici. Da bi se povećala javnost i otvorenost ove odluke prema zakonodavcu i građanima, tekstualni pregled ili obrazloženje prihoda u dokumentu budžeta može da sadrži kratka obrazloženja o tome zašto su odabrani baš ti nivoi prihoda, uključujući informacije o relevantnim kretanjima i ključnim varijablama.

Ista metodologija bi zatim bila korištena za procjenu svakog prihoda u budžetu. Uz ograničenje vremena koje osoblje ima, tokom prve godine vršenja predviđanja prihoda na ovaj način, institucija može da se odluči da vrši predviđanje prihoda na osnovu činjeničnih podataka za pet najvećih prihoda ili izvora prihoda koje čine 80% ukupnog budžeta. Najbitniji aspekt jeste da je procjena svakog prihoda zasnovana na činjeničnoj osnovi, prije svega uz uvažavanje istorijskih kretanja. Na kraju, predviđanje prihoda će odražavati kombinaciju kretanja ili trendova i ključnih varijabli čime će se unaprijediti činjenična osnova za predviđanje prihoda, proširiti horizonti informacija i analitičkih kapaciteta službenika koji rade na budžetu, te povećati nivo javnosti prema donosiocima odluka i građanima.

Sastavljanje (*compiling*) svega urađenog

Nakon što se izrade pojedinačne procjene prihoda za svaki izvor, službenici koji rade na budžetu bi trebalo da izrade pregled sa ukupnim iznosima za svaki prihod. Čak štaviše, iz razloga što je svaka konačna procjena zasnovana na detaljnoj statističkoj analizi istorijskih kretanja i ključnih varijabli, akumuliranje svih prihoda bi se trebalo smatrati najvjerovatnijim scenarijom procjene prihoda u organizaciji.

S obzirom na trenutnu neizvjesnost ekonomskih uslova, podstičemo budžetske službenike da pretpostavljenima i drugim donosiocima odluka dostave potpunu fiskalnu sliku u koju se mogu uvrstiti i scenariji izrađeni za najbolji i najgori slučaj. Scenariji najboljeg i najgoreg slučaja za cijelu sliku o prihodima bi se mogli izračunati u Excelu (na *spreadsheet*) koristeći procenete koji su zadani na vrhu stranice u Excelu. Ovi procenti zapravo predstavljaju širinu polja rizika unutar kojeg će se kretati prihod uz veliki stepen vjerovatnoće. Svaka korištena formula treba da bude povezana sa pretpostavkama što predstavlja efikasan način izrade sveobuhvatne slike o prihodima. Ova vježba se uglavnom usredsređuje na pružanje okvira donosiocima odluka kako bi razumjeli kako će neočekivani nivo rasta ili pada prihoda uticati na ukupne rashode budžeta. Uz takvo saznanje donosioci odluka će prepoznati značaj donošenja tih odluka, što je bitno ako su prihodi procijenjeni u manjem ili većem iznosu od ostvarenog, na datom specifičnom nivou.

Zaključak

Kao što je navedeno na početku ovog dokumenta, predviđanje prihoda *nije 100% nauka*. **Međutim, cilj poboljšanog predviđanja prihoda jeste da se rizik od precjenjivanja ili potcjenjivanja prihoda svede na minimum, što bi moglo da proizađe iz korištenja samo stručnog prosuđivanja ili samo nekoliko varijabli za predviđanje prihoda.** Korištenje kombinacije većeg broja varijabli i podataka uobličjenih u vremenske serije i stručnog prosuđivanja u vezi sa ključnim ekonomskim i demografskim podacima, imaće za rezultat tačnije predviđanje prihoda i lakše davanje neophodnih objašnjenja donosiocima odluka i interesnim grupama građana.

Iz aktivnosti Odjeljenja

Međugorje, 23/24. septembar 2010.g. - U sklopu V. međunarodnog simpozija "Institucionalni okvir i realne pretpostavke za reformu finansijskog sistema u skladu sa standardima (zahtjevima) Evropske komisije", pored eminentnih sudionika iz Hrvatske i BiH, dr. sc. Dinka Antić, šef Odjeljenja za makroekonomsku analizu, održala je prezentaciju na temu "Preuzimanje međunarodnih standarda fiskalne transparentnosti u BiH". Simpoziju, koji je organizirao "FIRCON" d.o.o. iz Mostara, prisustvovao je veliki broj privrednika, revizora i računovodstvenih eksperata iz privrede i budžetskih institucija iz cijele BiH.

Konsolidovani izvještaji

(pripremila: Aleksandra Regoje i Mirela Kadić)

Tabela 1. (Konsolidovani izvještaji: BiH, entiteti, JR)

1. Konsolidovani izvještaj uključuje:

- prihode od indirektnih poreza koje prikuplja Uprava za indirektno oporezivanje na Jedinostveni račun,
- transfere sa Jedinostvenog računa UIO za servisiranje vanjskog duga,
- transfere sa Jedinostvenog računa UIO za finansiranje Brčko Distrikta, kantona, općina i Direkcija za puteve,
- prihode i rashode budžeta institucija Bosne i Hercegovine,
- prihode i rashode budžeta Federacije BiH,
- prihode i rashode budžeta Republike Srpske.

Tabele 2.1. – 2.5. (Konsolidovani izvještaji: kantoni)

1. Konsolidovani izvještaj uključuje:

- Prihode i rashode budžeta kantona
- Prihode i rashode budžeta pripadajućih općina

2. Neto finansiranje se odnosi na razliku primljenih zajmova i njihove otplate

Institucije BiH, entiteti i JR, I-VIII, 2010.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Ukupno
Prihodi	398,7	376,7	432,2	536,3	450,7	466,9	490,7	501,6	3.653,8
Poreski prihodi	368,1	344,7	391,3	446,4	420,9	432,5	427,4	464,7	3.295,9
Indirektni porezi	351,0	325,1	351,2	378,0	399,9	410,0	407,2	444,6	3.067,0
PDV	203,2	206,9	223,5	232,2	252,9	255,8	257,3	277,7	1.909,4
PDV na uvoze	104,7	150,9	175,3	182,1	187,1	195,5	197,5	198,9	1.392,0
PDV obaveza prema PDV prijavama	145,9	114,5	97,3	108,1	122,8	106,9	124,0	137,0	956,5
PDV prema automatskom razrezu od stane UIO	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
PDV jednokratne uplate	0,2	0,2	0,0	0,0	0,2	0,4	0,2	0,1	1,3
Ostalo	2,1	2,4	1,9	2,5	2,3	1,9	2,3	2,8	18,1
Povrat PDV	-49,8	-61,2	-51,0	-60,6	-59,6	-48,9	-66,7	-61,0	-458,6
Carine	16,6	22,2	26,6	24,7	24,9	26,1	24,4	25,5	190,9
Porez na promet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Akciza	107,9	76,0	78,0	95,2	95,2	102,9	97,3	109,5	762,1
uvozni pr.	65,2	52,5	54,9	61,6	57,6	61,7	65,9	67,4	486,8
u zemlji	42,7	23,6	23,1	33,6	37,5	41,2	31,4	42,2	275,3
Putarina	23,0	19,2	22,3	25,6	26,6	24,4	27,9	31,1	200,1
Ostalo	1,1	1,2	1,8	1,5	1,3	1,5	1,6	1,4	11,2
Ostali povrati	-0,8	-0,3	-0,9	-1,2	-1,1	-0,6	-1,2	-0,6	-6,6
Direktni porezi	17,1	19,6	40,1	68,4	21,0	22,5	20,3	20,0	228,9
Prihodi od poreza na dobit	9,4	10,8	29,2	57,6	11,8	12,1	9,7	9,7	150,2
Prihodi od poreza na dohodak	7,1	8,1	9,9	9,8	8,3	9,5	9,6	9,4	71,7
Ostali direktni porezi	0,6	0,7	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	1,0	7,2
Doprinosi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Neporeski prihodi	28,5	30,1	39,9	89,8	27,8	34,0	62,2	35,9	348,2
Grantovi	2,1	1,9	1,0	0,2	2,0	0,3	1,1	1,1	9,7

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Ukupno
Rashodi	443,8	360,9	521,8	473,3	467,7	577,9	469,4	494,4	3.809,1
Bruto plaće i naknade troškova zaposlenih	106,7	109,0	120,7	119,1	119,2	157,9	101,7	120,3	954,5
Izdaci za materijal i usluge	11,0	15,3	29,0	21,9	28,7	39,2	20,3	23,0	188,5
Subvencije i transferi	98,4	89,9	162,0	118,2	94,7	132,6	118,7	109,5	923,9
Kamate (domace i strane)	2,5	3,7	11,0	5,2	9,0	18,3	2,1	6,1	57,8
Kamate na ino-dug	2,5	3,6	9,1	5,1	9,0	17,8	1,6	6,1	54,8
Kamate na unutrašnji dug	0,0	0,1	1,9	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0	3,0
Ostala tekuća potrošnja	8,3	14,4	26,3	38,7	41,3	46,3	24,3	28,0	227,5
Kapitalni izdaci	12,1	12,3	17,3	5,1	6,4	17,3	11,0	8,2	89,7
Ostali izdaci	58,3	7,4	-27,2	10,1	9,3	13,5	12,3	8,1	91,9
Transferi sa JR	146,8	109,3	185,7	155,6	164,4	155,5	178,6	193,3	1.289,2
Primljene otplate datih zajmova (neto) i kapitalni dobiti	-0,2	-0,4	-3,1	-0,6	-5,3	-2,8	0,5	-2,1	-14,0
Bilans	-45,2	15,8	-89,6	63,1	-17,0	-111,0	21,3	7,2	-155,4
Financiranje	45,2	-15,8	89,6	-63,1	17,0	111,0	-21,3	-7,2	155,4

Tabela 1.

Posavski kanton, I-VII, 2010.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	Q1	Q2	Q3	I-VII 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	2.728.716	2.362.270	2.792.890	2.951.952	2.704.423	2.950.644	3.016.781	7.883.877	8.607.019	3.016.781	19.507.676
11 Prihodi od poreza	2.179.459	1.926.371	2.067.830	2.392.316	2.219.168	2.034.388	2.344.753	6.173.660	6.645.872	2.344.753	15.164.284
Porezi na dohodak i dobit	240.531	357.081	506.180	469.451	355.295	256.885	295.196	1.103.792	1.081.631	295.196	2.480.620
Porez na imovinu	33.683	61.587	29.473	141.498	25.491	33.378	36.144	124.743	200.367	36.144	361.253
Indirektni porezi	1.902.481	1.503.858	1.526.948	1.777.810	1.837.555	1.740.627	2.011.956	4.933.287	5.355.992	2.011.956	12.301.235
Ostali porezi	2.764	3.846	5.228	3.556	828	3.498	1.456	11.838	7.882	1.456	21.176
12 Neporezni prihodi	529.791	435.899	635.281	537.086	364.971	444.023	578.117	1.600.971	1.346.080	578.117	3.525.168
13 Grantovi	19.466	0	89.780	22.550	120.284	22.056	93.911	109.246	164.889	93.911	368.046
14 Ostali prihodi	0	0	0	0	0	450.178	0	0	450.178	0	450.178
2 Rashodi (21+22)	2.516.231	2.779.804	3.342.726	2.713.131	2.929.772	2.993.425	2.519.031	8.638.762	8.636.328	2.519.031	19.794.121
21 Tekući izdaci	2.526.231	2.779.804	3.342.726	2.713.131	2.929.772	2.993.425	2.519.031	8.648.762	8.636.328	2.519.031	19.804.121
Bruto plaće i naknade	1.591.081	1.639.424	1.667.987	1.658.966	1.650.866	1.634.467	1.497.852	4.898.492	4.944.299	1.497.852	11.340.643
Izdaci za materijal i usluge	729.984	590.912	626.650	462.840	601.547	508.546	458.327	1.947.547	1.572.933	458.327	3.978.807
Grantovi	191.151	548.949	1.045.455	590.294	676.322	835.357	561.841	1.785.555	2.101.973	561.841	4.449.368
Izdaci za kamate i ostale naknade	14.015	519	2.635	1.032	1.037	15.055	1.011	17.169	17.124	1.011	35.303
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Neto pozajmljivanje*	-10.000	0	0	0	0	0	0	-10.000	0	0	-10.000
3 Neto nabavka nefinansijskih sredstava	143.463	15.575	149.601	326.078	288.549	262.041	-108.277	308.639	876.668	-108.277	1.077.030
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	69.022	-433.109	-699.437	-87.257	-513.898	-304.822	606.026	-1.063.524	-905.978	606.026	-1.363.476
5 Neto finansiranje**	-38.284	0	0	0	0	-33.205	0	-38.284	-33.205	0	-71.489

Tabela 2. 1.

Sarajevski kanton, I-VI, 2010.

	I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	I-VI 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	54.338.148	52.550.715	57.720.585	69.914.589	58.026.539	53.422.855	164.609.448	181.363.984	345.973.432
11 Prihodi od poreza	44.245.090	41.306.346	44.676.053	51.198.349	46.975.036	44.764.486	130.227.489	142.937.871	273.165.360
Porezi na dohodak i dobit	10.594.976	10.108.612	13.851.682	15.851.346	10.496.101	10.284.131	34.555.271	36.631.577	71.186.848
Porez na imovinu	2.224.259	4.556.217	3.030.127	2.429.503	2.121.028	2.523.598	9.810.604	7.074.128	16.884.732
Indirektni porezi	31.353.728	26.559.734	27.707.376	32.729.767	34.293.856	31.893.852	85.620.838	98.917.475	184.538.312
Ostali porezi	72.127	81.783	86.868	187.734	64.051	62.905	240.777	314.691	555.468
12 Neporezni prihodi	9.072.392	10.091.903	11.490.828	15.993.251	9.627.217	7.319.044	30.655.124	32.939.512	63.594.636
13 Grantovi	1.020.666	862.641	974.053	2.414.438	1.424.287	1.049.500	2.857.360	4.888.226	7.745.586
14 Ostali prihodi	0	289.825	579.650	308.550	0	289.825	869.475	598.375	1.467.850
2 Rashodi (21+22)	48.722.900	52.992.432	57.093.023	61.774.573	63.136.592	57.637.517	158.808.355	182.548.682	341.357.037
21 Tekući izdaci	48.822.455	53.054.130	57.169.905	61.672.835	62.729.000	57.738.106	159.046.491	182.139.941	341.186.431
Bruto plaće i naknade	22.960.317	23.471.521	23.860.303	24.180.848	23.978.248	23.896.521	70.292.141	72.055.617	142.347.758
Izdaci za materijal i usluge	3.289.167	6.012.171	6.011.037	6.493.410	5.976.393	5.477.088	15.312.374	17.946.891	33.259.265
Grantovi	22.541.471	23.568.486	27.247.373	30.987.035	32.713.653	27.945.680	73.357.329	91.646.367	165.003.696
Izdaci za kamate i ostale naknade	31.501	1.953	51.193	11.542	60.706	418.817	84.647	491.065	575.712
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Neto pozajmljivanje*	-99.555	-61.698	-76.882	101.738	407.592	-100.589	-238.135	408.741	170.606
3 Neto nabavka nefinansijskih sredstava	60.521	209.765	572.111	2.944.809	1.523.319	156.997	842.397	4.625.125	5.467.522
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	5.554.728	-651.483	55.450	5.195.207	-6.633.371	-4.371.658	4.958.695	-5.809.823	-851.127
5 Neto finansiranje**	-91.026	-9.722	-276.674	-9.722	-99.566	-10.031	-377.423	-119.319	-496.742

Tabela 2.2.

Tuzlanski kanton, I-VI, 2010.

	I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	I-VI 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	30.367.530	26.882.945	31.262.669	32.456.982	33.628.621	32.191.186	88.513.144	98.276.789	186.789.933
11 Prihodi od poreza	26.258.636	21.837.188	24.010.104	26.428.823	27.862.461	25.400.857	72.105.928	79.692.141	151.798.069
Porezi na dohodak i dobit	5.472.231	3.594.670	5.498.718	4.754.483	5.746.666	3.702.780	14.565.619	14.203.930	28.769.548
Porez na imovinu	568.896	1.150.727	819.224	819.005	636.145	815.963	2.538.847	2.271.113	4.809.960
Indirektni porezi	20.211.964	17.079.310	17.678.826	20.762.984	21.471.505	20.399.633	54.970.100	62.634.122	117.604.222
Ostali porezi	5.545	12.480	13.337	92.351	8.145	482.480	31.362	582.976	614.338
12 Neporezni prihodi	3.647.071	4.662.788	6.880.193	5.179.980	4.812.102	6.163.859	15.190.053	16.155.941	31.345.993
13 Grantovi	461.822	361.869	369.486	806.678	954.058	626.371	1.193.177	2.387.107	3.580.284
14 Ostali prihodi	0	21.100	2.886	41.500	0	100	23.986	41.600	65.586
2 Rashodi (21+22)	25.739.449	30.171.411	35.531.548	32.154.723	31.511.755	34.408.655	91.442.409	98.075.134	189.517.542
21 Tekući izdaci	25.879.766	30.313.594	34.207.680	31.146.042	31.613.808	33.775.968	90.401.040	96.535.818	186.936.858
Bruto plaće i naknade	19.713.866	20.287.512	22.405.605	20.435.429	20.240.309	20.386.067	62.406.984	61.061.805	123.468.789
Izdaci za materijal i usluge	3.219.606	4.281.605	4.668.429	4.637.491	4.159.126	5.782.394	12.169.640	14.579.010	26.748.651
Grantovi	2.837.194	5.606.617	6.945.214	5.952.454	6.829.196	7.435.533	15.389.025	20.217.183	35.606.209
Izdaci za kamate i ostale naknade	45.079	6.466	5.549	8.382	214.865	5.334	57.095	228.581	285.676
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	64.020	131.394	182.882	112.287	170.311	166.640	378.296	449.238	827.534
22 Neto pozajmljivanje*	-140.317	-142.183	1.323.868	1.008.681	-102.052	632.687	1.041.368	1.539.316	2.580.684
3 Neto nabavka nefinansijskih sredstava	464.326	1.387.436	1.161.225	1.052.362	800.035	1.807.990	3.012.987	3.660.387	6.673.373
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	4.163.754	-4.675.902	-5.430.104	-750.104	1.316.831	-4.025.458	-5.942.252	-3.458.731	-9.400.982
5 Neto finansiranje**	-208.495	-58.799	-117.526	-323.404	-161.924	-104.927	-384.821	-590.255	-975.075

Tabela 2.3.

Unsko-sanski kanton, I-VI, 2010.

	I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	I-VI 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	18.648.220	15.480.295	17.244.905	20.105.515	19.542.741	19.860.037	51.373.421	59.508.293	110.881.714
11 Prihodi od poreza	14.407.195	12.536.359	13.513.640	15.908.737	15.454.998	15.086.450	40.457.195	46.450.185	86.907.379
Porezi na dohodak i dobit	1.349.476	1.472.730	2.174.561	2.104.626	1.765.427	1.495.546	4.996.767	5.365.598	10.362.365
Porez na imovinu	523.039	556.445	358.543	556.447	358.758	355.363	1.438.027	1.270.568	2.708.595
Indirektni porezi	12.530.795	10.504.506	10.975.835	13.246.075	13.328.109	13.233.954	34.011.136	39.808.138	73.819.273
Ostali porezi	3.886	2.679	4.701	1.589	2.704	1.588	11.265	5.881	17.146
12 Neporezni prihodi	3.015.866	2.832.979	3.366.613	3.792.190	3.287.808	3.751.310	9.215.458	10.831.308	20.046.766
13 Grantovi	1.225.159	110.957	364.652	404.588	799.936	1.022.277	1.700.768	2.226.801	3.927.569
14 Ostali prihodi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2 Rashodi (21+22)	12.839.992	17.370.140	18.208.180	20.101.851	19.761.455	22.494.732	48.418.312	62.358.037	110.776.349
21 Tekući izdaci	12.839.992	17.370.140	18.209.895	20.101.851	19.761.455	22.455.923	48.420.027	62.319.228	110.739.255
Bruto plaće i naknade	11.046.507	11.611.301	11.195.059	13.486.927	11.247.131	11.708.904	33.852.867	36.442.962	70.295.829
Izdaci za materijal i usluge	1.027.810	1.390.128	1.420.665	2.082.209	2.103.804	2.651.761	3.838.603	6.837.773	10.676.376
Grantovi	397.889	3.016.701	3.200.605	2.923.370	4.910.733	4.026.443	6.615.195	11.860.546	18.475.741
Izdaci za kamate i ostale naknade	15.724	90.776	98.609	94.812	106.966	123.167	205.109	324.945	530.054
Doznake nižim potrošackim jedinicama	352.062	1.261.234	2.294.957	1.514.534	1.392.821	3.945.648	3.908.253	6.853.003	10.761.256
22 Neto pozajmljivanje*	0	0	-1.715	0	0	38.809	-1.715	38.809	37.094
3 Neto nabavka nefinansijskih sredstava	102.275	483.704	328.660	479.836	907.881	606.788	914.639	1.994.504	2.909.144
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	5.705.953	-2.373.549	-1.291.934	-476.172	-1.126.594	-3.241.483	2.040.469	-4.844.249	-2.803.779
5 Neto finansiranje**	-17.891	-51.671	-39.948	5.953.112	-43.100	783.335	-109.510	6.693.346	6.583.837

Tabela 2.4.

Zeničko-dobojski kanton, I-VI, 2010.

	I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	I-VI 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	25.033.261	20.595.980	22.857.811	25.622.965	25.982.414	26.428.393	68.487.053	78.033.773	146.520.826
11 Prihodi od poreza	20.727.756	16.714.484	18.618.934	21.396.187	22.008.577	21.018.335	56.061.174	64.423.099	120.484.273
Porezi na dohodak i dobit	3.913.474	2.328.649	3.387.539	3.785.420	3.751.682	2.955.485	9.629.662	10.492.588	20.122.250
Porez na imovinu	421.861	359.758	447.126	644.236	503.518	547.407	1.228.745	1.695.161	2.923.906
Indirektni porezi	16.357.041	14.012.926	14.780.384	16.959.902	17.527.334	17.413.500	45.150.351	51.900.736	97.051.087
Ostali porezi	35.380	13.151	3.885	6.629	226.042	101.943	52.416	334.614	387.030
12 Neporezni prihodi	3.913.739	3.652.546	4.141.169	3.469.262	3.883.612	4.892.461	11.707.454	12.245.334	23.952.788
13 Grantovi	391.766	228.950	97.709	757.517	90.226	517.598	718.425	1.365.340	2.083.765
14 Ostali prihodi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2 Rashodi (21+22)	19.733.437	24.682.767	26.190.435	24.312.986	26.552.812	26.661.475	70.606.639	77.527.273	148.133.912
21 Tekući izdaci	19.733.437	24.682.767	26.190.435	24.312.986	26.552.812	26.661.475	70.606.639	77.527.273	148.133.912
Bruto plaće i naknade	13.293.411	13.967.153	14.851.148	13.768.551	14.019.974	14.232.353	42.111.712	42.020.879	84.132.591
Izdaci za materijal i usluge	3.183.167	4.531.133	5.469.972	4.462.097	3.687.609	4.480.162	13.184.272	12.629.868	25.814.141
Grantovi	3.177.737	6.041.915	5.563.609	6.002.510	8.697.274	7.698.106	14.783.261	22.397.890	37.181.152
Izdaci za kamate i ostale naknade	66.113	6.773	6.263	6.764	6.761	6.931	79.149	20.456	99.606
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	13.008	135.792	299.444	73.063	141.193	243.923	448.244	458.180	906.423
22 Neto pozajmljivanje*	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3 Neto nabavka nefinansijskih sredstava	909.397	612.170	518.772	934.236	1.140.217	2.152.442	2.040.339	4.226.895	6.267.234
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	4.390.427	-4.698.956	-3.851.395	375.743	-1.710.614	-2.385.524	-4.159.925	-3.720.395	-7.880.320
5 Neto finansiranje**	-123.127	-4.397	-30.000	-27.034	-20.534	0	-157.524	-47.568	-205.092

Tabela 2.5.